

प्रदेश लोक सेवा आयोग

कोशी प्रदेश, विराटनगर

प्रदेश निजामती सेवा, प्रशासन सेवा अन्तर्गतका अप्राविधिक तर्फ, नवौं तहका पदको खुला, आन्तरिक अन्तर सेवा र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमलाई निम्नानुसार विभाजन गरिएको छ :

परीक्षाको चरण	परीक्षाको किसिम	पूर्णाङ्क
प्रथम	लिखित परीक्षा	२००
द्वितीय	In Basket Exercise र अन्तर्वार्ता	६०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

१. प्रथम चरण (First Phase)

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या X अङ्क	समय
प्रथम	प्रशासन र व्यवस्थापन	१००	४०	सैद्धान्तिक: तर्कयुक्त र विश्लेषणात्मक (Theoretical: Critical Analysis)	१ प्रश्न X १५ अङ्क	३ घण्टा
				समस्या समाधान (Problem Solving)	३ प्रश्न X २० अङ्क	
				मामिला विश्लेषण (Case Analysis)	१ प्रश्न X २५ अङ्क	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी विषय	१००	४०	सैद्धान्तिक: तर्कयुक्त र विश्लेषणात्मक (Theoretical: Critical Analysis)	१ प्रश्न X १५ अङ्क	३ घण्टा
				समस्या समाधान (Problem Solving)	३ प्रश्न X २० अङ्क	
				मामिला विश्लेषण (Case Analysis)	१ प्रश्न X २५ अङ्क	

२. द्वितीय चरण:- मामिला प्रस्तुतीकरण (Case presentation) र अन्तर्वार्ता (Interview)

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
In Basket Exercise	३०	लिखित परीक्षा	५० मिनेट
अन्तर्वार्ता	३०	अन्तर्वार्ता	-

द्रष्टव्य:-

- यो पाठ्यक्रम योजनालाई प्रथम चरण (लिखित परीक्षा), द्वितीय चरण (In Basket Exercise र अन्तर्वार्ता) गरी दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ।
- प्रश्न पत्र अंग्रेजी वा नेपाली भाषामा हुनेछ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ।

४. परीक्षा हलमा मोबाइल फोन, स्मार्ट वाच, हेडफोन वा यस्तै प्रकारका विद्युतीय उपकरण, पुस्तक, नोटबुक, झोला लगायतका वस्तुहरू लैजान पाईने छैन ।
५. विषयगत प्रश्नका लागि तोकिएका अङ्कका हकमा एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुईभन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्नअन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिनेछ ।
६. लिखित परीक्षामा यथासम्भव पाठ्यक्रमका सबै एकाईहरूबाट प्रश्नहरू सोधिनेछ साथै परीक्षा योजनामा उल्लेख भए बमोजिमका सैद्धान्तिक: तर्कयुक्त र विश्लेषणात्मक, समस्या समाधान र मामिला विश्लेषणका प्रश्नहरू पाठ्यक्रमका जुनसुकै एकाईबाट पनि सोध्न सकिनेछ ।
७. प्रत्येक प्रश्नका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक प्रश्नहरूको उत्तर छुट्टाछुट्टै उत्तर पुस्तिकामा लेख्नु पर्नेछ ।
८. यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/ विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भएतापनि पाठ्यक्रममा परेका कानुन, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भइ हटाइएका वा थप गरी संशोधन भएका) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
९. प्रथम चरणको लिखित परीक्षामा छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ । साथै द्वितीय चरणको In Basket Exercise परीक्षामा सहभागी भए पछि मात्र अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
१०. प्रथम चरणको लिखित परीक्षा, द्वितीय चरणको In Basket Exercise र अन्तर्वार्ताको कूल अङ्क योगका आधारमा अन्तिम परीक्षाफल प्रकाशित गरिनेछ ।
११. पाठ्यक्रम लागू हुने मिति:- २०८१/०५/३०

प्रदेश लोक सेवा आयोग

कोशी प्रदेश, विराटनगर

प्रदेश निजामती सेवा, प्रशासन सेवा अन्तर्गतका अप्राविधिक तर्फ, नवौं तहका पदको खुला, आन्तरिक अन्तर सेवा र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र: प्रशासन र व्यवस्थापन

१. राज्य र सरकार

- १.१ नेपालको वर्तमान संविधान, संवैधानिक विकास र त्यसको विश्लेषणात्मक समीक्षा
- १.२ राज्य शक्तिको बाँडफाँड, शक्ति पृथकीकरण र शक्ति सन्तुलन: नेपालमा यसको अभ्यास
- १.३ बदलिँदो परिवेशमा सरकारको कार्यक्षेत्र र भूमिका
- १.४ संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको भूमिका, जिम्मेवारी र कार्यहरू
- १.५ अन्तर सरकार व्यवस्थापन (Inter-Governmental Management-IGM)
- १.६ संघीय, प्रदेश र स्थानीय व्यवस्थापिकाको संरचना, कार्यप्रणाली र भूमिका
- १.७ राजनीतिक विकासक्रम, लोकतन्त्र र मानव अधिकार
- १.८ प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र निर्वाचन प्रणाली
- १.९ राज्य र नागरिकता

२. सार्वजनिक प्रशासन र व्यवस्थापन

- २.१ सार्वजनिक प्रशासनको उद्देश्य, यसको भूमिकामा आएको परिवर्तन र अन्य विधासँगको सम्बन्ध
- २.२ सार्वजनिक व्यवस्थापनको अवधारणा, सिद्धान्त र नवीनतम् प्रवृत्तिहरू
- २.३ राजनीति र प्रशासनको अन्तरसम्बन्ध
- २.४ प्रशासनिक जवाफदेहिता र उतरदायित्वको आवश्यकता, यसको समस्या र समाधानको उपाय
- २.५ नेपालको सार्वजनिक प्रशासन: सुधारका प्रयास एवं चुनौती
- २.६ व्यवस्थापनका विभिन्न पक्षहरू: नेतृत्व, उत्प्रेरणा र मनोबल (Morale), निर्णय प्रकृया, संगठनात्मक व्यवहार (Organizational Behavior), समूहगत कार्य र कार्य संस्कृति (Work Culture)
- २.७ प्रकोप/विपद् व्यवस्थापन (Disaster Management), परिवर्तन व्यवस्थापन (Change Management), संकट व्यवस्थापन (Crisis Management), द्वन्द्व व्यवस्थापन (Conflict Management), वार्ता र सम्झौता गर्ने सीपहरू (Negotiation and Agreement Skills)

३. विकासका आयाम र पक्षहरू

- ३.१ विकास प्रशासनको अवधारणा, विकास प्रशासकका गुणहरू र नवीनतम् उपागम (Recent Approaches)
- ३.२ विकासका आयामहरू (Dimensions of Development): दिगो विकास (Sustainable Development), समावेशी विकास (Inclusive Development), सहभागितामूलक विकास (Participatory Development), लैङ्गिक सवाल (Gender Issues), जलवायु परिवर्तन (Climate Change), सार्वजनिक निजी साझेदारी (Public Private Partnership), विश्वव्यापीकरण, आर्थिक उदारीकरण र निजीकरण (Globalization, Economic Liberalization and Privatization)
- ३.३ विकास व्यवस्थापनको जनसंख्या, मानवअधिकार, सामाजिक न्याय र वातावरणसँग अन्तरसम्बन्ध
- ३.४ विकास योजनाको अवधारणा, आयोजना/परियोजना तर्जुमा र व्यवस्थापन (Project Planning and Management)

४. अर्थ व्यवस्था र सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन

- ४.१ विश्वको अर्थ व्यवस्थाको स्वरूप र प्रवृत्ति (Global Economy: Structure and Trends) र नेपालको अर्थतन्त्र
- ४.२ अर्थतन्त्र सम्बद्ध योजना, श्रोत/साधनहरूको परिचालन, आर्थिक वृद्धि/विकास र रोजगारी
- ४.३ वित्त व्यवस्थापन (सार्वजनिक आय, सार्वजनिक खर्च र सार्वजनिक ऋण)
- ४.४ राजश्वको सैद्धान्तिक अवधारणा र परिचालन
- ४.५ बजेटको सैद्धान्तिक पक्ष तथा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन र मूल्याङ्कन प्रकृया
- ४.६ वित्तीय नीति र मौद्रिक नीति (Fiscal and Monetary Policy)
- ४.७ सार्वजनिक खरिद तथा यस सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- ४.८ अन्तर सरकारी वित्त हस्तान्तरण, अनुदान तथा राजश्व बाँडफाँड र ऋण व्यवस्थापन
- ४.९ नेपालमा सरकारी लेखा प्रणाली र लेखा परीक्षण प्रणाली
- ४.१० सार्वजनिक वित्तीय उत्तरदायित्व र जिम्मेवारी
- ४.११ नेपालको आर्थिक कुटनीति, वैदेशिक व्यापार, वैदेशिक रोजगार, वैदेशिक लगानी तथा विश्व व्यापार संगठन (WTO) सँगको सम्बन्ध
- ४.१२ बौद्धिक सम्पत्ति व्यवस्थापन: नेपालको सन्दर्भ
- ४.१३ केन्द्रीय बैंक, वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्तीय संस्था: आवश्यकता र सान्दर्भिकता
- ४.१४ अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाहरू: एसियाली विकास बैंक, विश्व बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष बारेमा जानकारी

५. सार्वजनिक सेवा प्रवाह व्यवस्थापन र विविध

- ५.१ सार्वजनिक सेवा प्रवाह प्रणाली, सेवाको प्रारूप निर्माण र व्यवस्थापन (Service Design and Management), सेवा प्रवाह गर्ने माध्यमहरू (Service Delivery Mechanism) र वैकल्पिक आयामहरू
- ५.२ सेवा प्रवाहमा एजेन्सीकरण (Agencification) र अर्ध बजारीकरण (Quasi-Marketization)
- ५.३ सूचनाको हक र पारदर्शिता
- ५.४ नेपालमा सूचना प्रविधि विकासका सवालहरू
- ५.५ समावेशीकरणका विविध रूपहरू
- ५.६ सामाजिक न्याय, सामाजिक सुरक्षा र सामाजिक संरक्षण
- ५.७ नागरिक शिक्षा र विकास
- ५.८ उपभोक्ता अधिकार
- ५.९ भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सुशासन
- ५.१० ट्रेड युनियन (Trade Union) र सामुहिक सौदाबाजी (Collective Bargaining)
- ५.११ राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका समसामयिक मामिलाहरू
- ५.१२ तथ्याङ्कको स्रोत (Sources of Data), केन्द्रीय प्रवृत्तिको मापन (Measurement of Central Tendency), विचरणको मापन (Measurement of Dispersion), Correlation and Regression सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- ५.१३ कानून निर्माण, परियोजना प्रस्ताव लेखन, प्रस्ताव लेखन तथा प्रतिवेदन

प्रदेश लोक सेवा आयोग

कोशी प्रदेश, विराटनगर

प्रदेश निजामती सेवा, प्रशासन सेवा अन्तर्गतका अप्राविधिक तर्फ, नवौं तहका पदको खुला, आन्तरिक अन्तर सेवा र अन्तर तह प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र: सेवा सम्बन्धी

१. राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक नीति

- १.१. राष्ट्रिय र प्रादेशिक नीतिहरूको तर्जुमा, विश्लेषण, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन
- १.२. नेपालका प्रमुख राष्ट्रिय नीति: आर्थिक नीति, मौद्रिक नीति, वित्तीय नीति, वाणिज्य नीति, औद्योगिक नीति, विकास सहायता नीति, पर्यटन नीति, सार्वजनिक निजी साझेदारी नीति
- १.३. नेपालमा आर्थिक उदारीकरण तथा निजीकरण नीति: प्रयास, उपलब्धि र चुनौती
- १.४. नीति विश्लेषण: अवधारणा, विधि र औजार
- १.५. कोशी प्रदेश सरकारका नीतिहरू
- १.६. तीन तहको सरकारहरू बीच राष्ट्रिय नीति, विषय क्षेत्रगत नीतिहरू बीचको समन्वय र अन्तरसम्बन्ध
- १.७. नेपालको आर्थिक विकासमा विकास सहायता परिचालन र प्रदेशको विकास सहायता नीति (Development Co-operation Policy)
- १.८. राज्यका निर्देशक सिद्धान्त, नीति तथा दायित्व
- १.९. प्रदेश तथा स्थानीय तहमा विकास सहायता परिचालन सम्बन्धी मापदण्ड, २०७६
- १.१०. संघीय निजामती सेवा, प्रदेश निजामती सेवा, स्थानीय सरकारी सेवा र अन्य सरकारी सेवा संचालन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था र क्षेत्राधिकार

२. विकास व्यवस्थापन

- २.१. योजनावद्ध विकास: उपलब्धि र चुनौती
- २.२. आयोजनाको व्यवस्थापन, तर्जुमा, कार्यान्वयन एवं अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली र नेपालको सन्दर्भ
- २.३. संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय विकास योजना (आवधिक, मध्यकालीन र वार्षिक योजना तथा मध्यमकालीन खर्चको संरचना) र अन्तर तह समन्वय
- २.४. नतिजामूलक योजना प्रणाली तथा संस्थागत र व्यावसायिक रणनीतिक योजना
- २.५. प्रदेशको योजनावद्ध विकास प्रयास, पहिलो आवधिक योजनाका उपलब्धि, समस्या र चुनौती
- २.६. प्रदेश तथा स्थानीय तहको आवधिक योजना, वार्षिक योजना तर्जुमा प्रक्रिया
- २.७. विकासमा सरकारी (Public), निजी, सहकारी र गैह्र सरकारी क्षेत्र (Non-State Actor) को भूमिका
- २.८. प्रकोप/विपद् व्यवस्थापन र पूर्वाधार निर्माण
- २.९. दिगो विकासका लक्ष्यहरू: वर्तमान अवस्था र नेपालको प्रयास, दिगो विकास लक्ष्यको प्रदेश र स्थानीय तहमा स्थानीयकरण
- २.१०. गरिबी निवारण र रोजगारी
- २.११. राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगको भूमिका
- २.१२. वैदेशिक लगानीको आवश्यकता र सान्दर्भिकता
- २.१३. विकास सहायता प्राप्ति र यसको लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन प्रणाली

३. कर्मचारी व्यवस्थापन

- ३.१. संगठनात्मक ढाँचा (Organizational Structure)
- ३.२. व्यवस्थापकीय औजारहरू (Management Tools)
 - ३.२.१. संगठन तथा व्यवस्थापन पद्धति (O & M System)
 - ३.२.२. कार्य विश्लेषण (Job Analysis)
- ३.३. कार्यसम्पादन व्यवस्थापन (Performance Management) र कर्मचारी मूल्याङ्कन प्रणाली
- ३.४. मानव संसाधन व्यवस्थापन (Human Resource Management): वर्तमान अवस्था, उपलब्धि र चुनौती
- ३.५. सार्वजनिक प्रशासनमा नेतृत्व विकास (Leadership Development), नेतृत्व परीक्षण (Leadership Assessment) र उत्तराधिकारी योजना (Succession Planning)
- ३.६. व्यवस्थापन परीक्षण (Management Audit)
- ३.७. कर्मचारीतन्त्र, कर्मचारीतन्त्रको संस्कृति, संस्कृति परिवर्तनका रणनीति, उपागम र औजार
- ३.८. विविधता व्यवस्थापन (Diversity Management) र समावेशीकरण: निजामती सेवामा यसको प्रयोग
- ३.९. निजामती सेवामा सदाचार, नैतिकता, आचरण र आचारसंहिता
- ३.१०. प्रदेश लोक सेवा आयोग सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानूनी व्यवस्था, प्रदेश लोक सेवा आयोग सम्बन्धी आधार तथा मापदण्ड कानून, प्रदेश लोकसेवा आयोगको महत्व र भूमिका

४. आर्थिक मामिला

- ४.१. विश्व आर्थिक व्यवस्था, उदारीकरण र विश्वव्यापीकरण
- ४.२. भूपरिवेष्टित र अतिकम विकसित मुलुकको अधिकार
- ४.३. नीति, योजना, कार्यक्रम तथा बजेट प्रणालीका विविध पक्षहरू
- ४.४. नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको बजेट तर्जुमा, नियन्त्रण, कार्यान्वयन, अनुगमन एवं मूल्याङ्कन प्रक्रिया र अन्तरसम्बन्ध
- ४.५. तीनै तहका सरकारको आर्थिक कार्यप्रणाली र राजश्व, अनुदान तथा राजश्व/रोयल्टी बाँडफाँड सम्बन्धी तहगत प्रवाह तथा संघ र प्रदेशबाट हुने अनुदान हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था
- ४.६. लैंगिक मैत्री, सामाजिक समावेशीकरण मैत्री, जलवायु परिवर्तन मैत्री तथा दिगो विकास मैत्री बजेटको अवधारणा र कार्यान्वयन
- ४.७. लेखापरीक्षण तथा बेरुजु व्यवस्थापन
- ४.८. वित्तीय उत्तरदायित्व र यसको परीक्षण विधि
- ४.९. वित्तीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था
- ४.१०. नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार (Balance of Trade) र भुक्तानी सन्तुलन: वर्तमान अवस्था, प्रवृत्ति (Trends), चुनौती र सम्भावना
- ४.११. नेपालमा संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको आर्थिक कार्य प्रणाली सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था
- ४.१२. संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको राजश्व अधिकार र सोको व्यवस्थापन
- ४.१३. प्रदेश तथा स्थानीय तहका राजश्वका स्रोतहरू र परिचालनको अवस्था, समस्या चुनौती
- ४.१४. प्रदेश तथा स्थानीय तहमा राजश्व सुधार योजना
- ४.१५. द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय (Bilateral and Multilateral) अन्तर्राष्ट्रिय विकास तथा वित्तीय संस्थाहरू- विश्व बैंक, एशियाली विकास बैंक, युरोपियन युनियन, अमेरिकी सहयोग नियोग, जापान, स्वीस सहयोग,

अन्य अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाहरू र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको विकास सहयोग सम्बन्धी भूमिका र कार्यान्वयन स्थिति

५. शासकीय मामिला र विविध

- ५.१. सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सरकार, निजी क्षेत्र, समुदाय र नागरिक संस्थाको भूमिका
- ५.२. जनतामा प्रवाह गरिने सेवाहरू, सेवाको व्यवस्थापन, अवधारणात्मक पक्षहरू, स्थानीय स्तरमा जनतालाई सेवा प्रवाह गर्ने माध्यमहरू
- ५.३. सुरक्षा व्यवस्थापन र यसका विद्यमान प्रावधान, अवस्था र चुनौतीहरू
- ५.४. शासकीय सुधारका आयामहरू र यस सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदनहरू
- ५.५. संघ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय तथा अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, संघ तथा प्रदेशको अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७८, प्रदेश सुशासन (व्यवस्थापन तथा संचालन) ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७९, प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०७९ तथा नियमावली, २०८१, स्थानीय सरकारी सेवा (गठन तथा सञ्चालन) ऐन, २०८०, सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियम सम्बन्धी जानकारी।
- ५.६. सार्वजनिक संस्थानको व्यवस्थापन
- ५.७. भ्रष्टाचार निवारण सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था र सदाचार पद्धति
- ५.८. आर्थिक अनियमितता र सम्पत्ति शुद्धीकरण (Anti-Money Laundering) र आपराधिक कार्यमा वित्तीय लगानी नियन्त्रण
- ५.९. प्रदेश र स्थानीय तहमा वित्तीय सुशासन
- ५.१०. सार्वजनिक खरिद प्रणाली
- ५.११. आर्थिक समृद्धि र यसको दिगोपना
- ५.१२. राजस्व परिचालन: वर्तमान अवस्था र चुनौती